

KRIVIČNO DJELO OTMICA U KRIVIČNOM ZAKONU REPUBLIKE SRPSKE S POSEBNIM OSVRTOM NA ZAKONSKA RJEŠENJA ZEMALJA U OKRUŽENJU

CRIMINAL OFFENSE OF ABDUCTION IN THE CRIMINAL CODE OF THE REPUBLIC OF SRPSKA WITH A SPECIAL EMPHASIS ON THE LEGAL SOLUTIONS IN NEIGHBORING COUNTRIES

Suzana Ubiparipović²¹

Pravni fakultet, Slobomir P Univerzitet

Andelko Tadić²²

JU Sportsko-turistička organizacija opštine Stanari

Sažetak

U ovom radu naša pažnja će prije svega biti usmjerena na analizu zakonskog određenja krivičnog djela otmica u krivičnom zakonu Republike Srpske. Na samom početku ćemo reći riječ, dvije o pojmu, karakteristikama i pravnoj prirodi otmice. S obzirom da u našem krivičnom zakonu pored osnovnog postoje tri kvalifikovana i jedan privilegovani oblik u nastavku rada ćemo posebno obraditi svaki od ovih oblika dajući pojašnjenja koja se odnose na radnju i sredstva izvršenja, zatim na cilj koji se želi postići, kao i na posljedice koje se mogu javiti usljed izvršenja ovog krivičnog djela. U trećem dijelu ovog rada ćemo izvršiti poređenje zakonskog opisa krivičnog djela otmica u Republici Srpskoj u odnosu na zakonska rješenja koja postoje u zemljama okruženja navodeći sličnosti i razlike, dajući kritički osvrt na data rješenja.

Ključne riječi: otmica, krivično djelo, Republika Srpska.

Summary

This paper will mostly focus on the analysis of the legal definition of the criminal offense of abduction in the Criminal Code of the Republic of Srpska. The introductory part of this paper will provide short remarks on the concept, characteristics and legal nature of

²¹Svetog Save br.1. Doboј, Republika Srpska, tel: +38765969216; email:suzanamalesic@gmail.com.

²²Stanari bb, Stanari, Republika Srpska, tel: +38765081025; email:abaa2005@gmail.com.

Ubiparipović, S. i Tadić, A. (2018). Krivično djelo otmica u Krivičnom zakonu Republike Srpske s posebnim osvrtom na zakonska rješenja zemalja u okruženju. *Analiza poslovnih ekonomije*, br. 18, str. 62–71

abduction. Considering that, apart from the basic form, there are three qualified and one privileged form in our criminal code, we will analyze each of these forms, giving explanations related to the act and execution measures, the desired aim as well as consequences that can occur due to the commission of this offense. Finally, we will compare the characteristics of the criminal offense of abduction in the Republic of Srpska with legal solutions in neighboring countries, citing similarities and differences and giving the critical review of these solutions.

Keywords: kidnapping, criminal offense, Republic of Srpska.

1 Uvod

Otmica je krivično djelo koje se u našem krivičnom zakonodavstvu, ali i u većini zemalja bivše Jugoslavije, svrstava u grupu krivičnih djela protiv sloboda i prava građana. Ovim krivičnim djelima se povređuju ili ugrožavaju slobode i prava čovjeka kao dobra bez kojih nema ličnosti. Lična prava i slobode spadaju u red osnovnih i javljaju se u svim ustavnim sistemima, jer se njima štiti osnovni fizički, moralni i duhovni integritet čovjeka. Slobode i prava građana su dvije samostalne ljudske i društvene vrijednosti koje su nerazdvojno povezane tako da ne mogu postojati jedna bez druge, što uslovljava njihovu jedinstvenu krivično pravnu zaštitu.

U daljoj prošlosti krivično djelo otmica je u praksi bilo rijetkost. Međutim, u posljednje dvije decenije planiranje i izvršenje otmica je sve učestalije i one su postale jedna od grana biznisa organizovanog kriminala. Zbog toga je otmica postala predmet interesovanja sve većeg broja stručnjaka iz krivično pravne oblasti kako bi se što preciznije odredio opšti pojam ovog krivičnog djela i propisale adekvatne kazne.

2 Pojam, karakteristike i pravna priroda otmice

Otmica je krivično djelo za koje se može reći da je relativno novo jer je u krivično zakonodavstvo većine evropskih zemalja uvedeno nakon 1960. godine. U bivšoj Jugoslaviji otmica je kao samostalno krivično djelo uvedena 1977. godine, sve do tada je bila sastavni elemenat nekih drugih krivičnih djela, kao što je npr. terorizam. Otmica predstavlja trajno krivično djelo pod čime se podrazumijeva da radnja izvršenja traje od trenutka zadržavanja ili odvođenja pasivnog subjekta, do trenutka njegovog oslobađanja. Otmica je kompleksno krivično djelo koje obuhvata obilježja više krivičnih djela i upravljeno je, kako protiv slobode kretanja i odlučivanja, tako i protiv dostojanstva čovjeka uopšte, protiv osnovnih vrijednosti čovjeka kao ličnosti, a ponekad i protiv života i tjelesnog integriteta (Babić i Marković, 2009, str. 97). Stoga ovo krivično djelo po svom značaju prevazilazi djelo kojim se vrši napad na osnovne slobode čovjeka i prerasta u djelo kojim se ugrožavaju njegov fizički integritet i život. Krivično djelo otmica je, po svojoj pravnoj prirodi složeno krivično djelo koje se pored protivpravnog lišenja slobode kretanja sastoji i iz opšteg oblika prinude ili iznude – koja je takode poseban oblik prinude (Milošević, 2009, str. 227).

U savremenom svijetu otmice su veoma često povezane sa djelatnošću organizovanog kriminaliteta, pri čemu se prije samog izvršenja vrši precizno planiranje, te upoznavanje navika, sklonosti i pravaca kretanja osobe koje se namjerava oti. Ekspanzija otmica je karakteristika društava u tranziciji gdje su žrtve uglavnom ljudi koji su se obogatili „preko noći“ ili članovi njihovih porodica.

U krivičnom zakonu Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, br. 64/17), krivično djelo otmica je svrstano u grupu krivičnih djela protiv sloboda i prava građana. S obzirom da su osnovna prava čovjeka i njegova sloboda međusobno povezani jer sloboda čovjeka je neophodan preduslov za ostvarivanje svih njegovih prava, stoga je neophodna njihova jedinstvena krivičnopravna zaštita. Međutim i pored ove povezanosti sam karakter dobara koja se štite dovodi do podjele krivičnih djela iz ove grupe na dvije podgrupe: 1. krivična djela protiv sloboda (prinuda, otmica, protivpravno lišenje slobode i ugrožavanje sigurnosti) i 2. krivična djela protiv prava građana (sva ostala krivična djela iz ove grupe). Jedno od osnovnih obilježja krivičnih djela iz prve podgrupe je upotreba prinude, sile i prijetnje. Krivično djelo otmica sadrži tri krivična djela i to: protivpravno lišenje slobode, iznudu i prinudu, pa je za njegovo postojanje nužno da postoji protivpravno lišenje slobode i jedno od druga dva navedena krivična djela, odnosno iznuda ili prinuda (Bošković, 1995, str. 86).

Zakonsko određenje krivičnog djela otmica glasi:

(1) Ko silom, prijetnjom, obmanom ili na drugi način odvede ili zadrži neko lice u namjeri da od njega ili drugog lica iznudi novac ili neku drugu imovinsku korist ili da njega ili koga drugog prinudi da nešto učini, ne učini ili trpi, kazniće se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(2) Ko djelo iz stava 1. ovog člana izvrši prema djetetu, ili na svirep način ili prijetnjom ubistvom ili teškom tjelesnom povredom, ili u sastavu grupe ili organizovane kriminalne grupe, kazniće se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(3) Kazna iz stava 2. ovog člana primijeniće se i ako je oteto lice zadržano duže od petnaest dana, ili je licu koje je oteto teško narušeno zdravlje ili su nastupile druge teške posljedice.

(4) Ako je usljed djela iz st. 1, 2. i 3. ovog člana nastupila smrt otetog lica, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od dvije do petnaest godina.

(5) Učinilac djela iz st. 1, 2. i 3. ovog člana koji dobrovoljno pusti na slobodu oteto lice prije nego što je ostvaren njegov zahtjev zbog kojeg je izvršio otmicu, može se osloboditi od kazne.

Iz zakonskog opisa krivičnog djela otmica možemo vidjeti da je zakonodavac pored osnovnog oblika propisanog u stavu (1), propisao i tri kvalifikovana oblika u stavovima (2), (3) i (4), kao i privilegovani oblik u stavu (5).

Posmatrajući osnovni oblik ovog krivičnog djela odmah je uočljivo da izvršilac ovog djela može biti svako lice. Takođe, možemo uočiti da je radnja izvršenja alternativno postavljena i podrazumijeva odvođenje ili zadržavanje nekog lica uz upotrebu sile, prijetnje, obmane ili na neki drugi način. Pri tome se pod odvođenjem smatra promjena mjesta na kojem se neko lice nalazilo, odnosno njegovo premještanje na neko drugo, po pravilu skriveno i za njega nepoznato mjesto. Zadržavanje podrazumijeva sprečavanje nekog lica da napusti mjesto na kojem se nalazi. I u prvom, i u drugom slučaju da bi se radilo o krivičnom djelu neophodno je da se to dešava protivno volji tog lica, odnosno da se radi o prinudi. Kao oblici prinude kojom se ostvaruje radnja izvršenja u zakonu su određeni sila ili prijetnja, ali se ostavlja mogućnost da se primijeni i drugi način, što bi na primjer, mogla da bude obmana odnosno dovođenje pasivnog subjekta u zabludu, naročito ako je u pitanju mentalno zaostalo lice (Škulić, 2003, str. 144.). Sila predstavlja upotrebu snage prema nekom licu kako bi se savladao njegov otpor i kako bi ono preduzelo ponašanje koje se od njega zahtjeva. Pod

Ubiparipović, S. i Tadić, A. (2018). Krivično djelo otmica u Krivičnom zakonu Republike Srpske s posebnim osvrtom na zakonska rješenja zemalja u okruženju. *Anali poslovne ekonomije*, br. 18, str. 62–71

silom se podrazumijeva i upotreba hipnoze ili omamljujućih sredstava sa ciljem da se neko protiv svoje volje dovede u nesvjesno stanje ili onesposobi za otpor. Prijetnja je izjava kojom se stavlja u izgled nekog zla licu kome se prijeti (Babić i Marković, 2011, str. 195). Obmana je stvaranje zablude, pogrešne ili nepotpune predstave kod drugog o postojanju ili nepostojanju nekih okolnosti (Jovašević i Ikanović, 2011, str. 50.)

Za postojanje ovog djela potrebno je da radnja izvršenja bude preduzeta s određenom namjerom. Ta namjera se ogleda u tome da se od otetog lica, njegovih najbližih srodnika ili nekog drugog lica zahtjeva da nešto učini, ne učini ili trpi, i ona ujedno predstavlja subjektivno biće krivičnog djela. Dakle, kod otmice je neophodno da kod izvršioca postoji namjera da se oteto lice ne oslobodi dok se ne ispuni cilj zbog kojeg je on to lice odveo ili zadržao. Cilj otmice se u zakonu određuje alternativno kao: 1) iznuđivanje novca ili kakve druge imovinske koristi; 2) prinuđivanje na drugo činenje, nečinjenje ili trpljenje (Škulić, 2003, str. 144). Za postojanje krivičnog djela nije bitno da li je cilj zbog kojeg je otmica izvršena i ostvaren. U formalnom smislu djelo je svršeno momentom zadržavanja ili odvođenja drugog lica, odnosno kada je ono lišeno slobode kretanja i odlučivanja bez obzira da li je cilj otmice ostvaren ili nije. U materijalnom smislu djelo je nedovršeno sve dok stanje otetosti traje, odnosno dok se ne ostvari cilj. Otmica je trajno krivično djelo što podrazumijeva da traje sve dok se oteta osoba nalazi u „vlasti“ izvršioca ovog djela, pri čemu je nebitno koliki je period takvog stanja.

Pokušaj ovog krivičnog djela je moguć, a postojao bi ukoliko neko, uz postojanje subjektivnog elementa potrebnog kod krivičnog djela otmica pokuša da odvede ili zadrži neko lice pa u tome ne uspije iz bilo kog razloga (Delibašić, 2015, str. 503). Krivično djelo se može izvršiti samo sa umišljajem i to direktnim, s obzirom na to da se traži postojanje određene namjere pri čemu umišljaj učinioca mora obuhvatiti, kako činjenicu da se preduzima radnja protivpravnog lišenja slobode upotrebom sile, pretnje, obmane ili na drugi način, tako i činjenicu da se to lišenje slobode čini s ciljem da se iznudi novac ili kakva druga imovinska korist, odnosno da se oteto ili neko drugo lice time prisili na neko činenje, propuštanje ili trpljenje (Delibašić, 2015, str. 502). Kao krivična sankcija za osnovni oblik krivičnog djela otmica može se izreći kazna zatvora od jedne do osam godina.

Prvi teži oblik propisan je u stavu 2. Iz zakonskog opisa možemo vidjeti da postoji nekoliko kvalifikatornih okolnosti koje se odnose na uzrast žrtve, način izvršenja i ozbiljnost prijetnje. Otmice u kojima je žrtva dijete, pored toga što ostavljaju teške posljedice po psihičko zdravlje djeteta, izuzetno teško pogađaju i njegove roditelje, i najbliže srodnike. Sredstva izvršenja su kao i kod osnovnog oblika sila, prijetnja ili obmana, ali se s obzirom na nedovoljnu psihičku razvijenost, pogotovo djece, kao sredstvo izvršenja mogu pojaviti namamljivanje, nagovaranje, zavodjenje i sl. Ovim djelom se ne napada samo sloboda ličnosti pasivnog subjekta (maloljetnika), već i osjećanja i prirodna potreba roditelja da se staraju o svojoj djeci, kao i interes društva da se obezbijedi pravilan razvoj djece u interesu budućnosti čitave zajednice (Milošević, 2008, str. 9). Usvajanjem novog Krivičnog zakona Republike Srpske, juna 2017. godine, „brisanje“ su maloljetnici kao pasivni subjekti.

Jedna od kvalifikatornih okolnosti propisanih u stavu 2. jeste ta da je otmica izvršena na svirep način, s tim da je svirepost obuhvaćena umišljajem izvršioca. To praktično znači da je učinilac svjestan da žrtvi nanosi prekomjerne patnje, čak štaviše da on to želi, hoće, a veoma često i uživa u tome. Kad govorimo o svireposti možemo reći da ona sadrži objektivni i subjektivni element. Objektivni element se sastoji u nanošenju žrtvi takvih bolova i patnji, fizičkih ili psihičkih koje prelaze intenzitet bolova odnosno patnji redovno vezanih za lišenje

Ubiparipović, S. i Tadić, A. (2018). Krivično djelo otmica u Krivičnom zakonu Republike Srpske s posebnim osvrtom na zakonska rješenja zemalja u okruženju. *Anali poslovne ekonomije*, br. 18, str. 62–71

slobode kretanja uz primjenu sile, a u subjektivnom smislu potrebno je da je učinilac svjestan da žrtvi nanosi teške bolove i patnje i da želi takve bolove odnosno patnje da nanese otetom licu ili da je svjestan da usljed njegovih radnji mogu nastupiti teški bolovi odnosno patnje otetog lica i da na to pristaje (Milošević, 2009, str. 229).

Sljedeća kvalifikatorna okolnost koja je propisana u stavu 2, a odnosi se na karakter i usmjerenost prijetnji, javlja se u slučaju da se otetom licu prijeti ubistvom ili teškom tjelesnom povredom. Ta prijetnja mora biti izvršena na takav način da bude ozbiljno shvaćena, odnosno da je zlo kojim se prijeti realno ostvarivo. Prijetnja ubistvom odnosi se na umišljajno lišenje života uvjerljivim stavljanjem u izgled zla otetom licu bilo koje radnje podobne da prouzrokuje njegovu smrt, dok prijetnja teškom tjelesnom povredom predstavlja ozbiljnu povredu tjelesnog integriteta ili narušavanja zdravlja, bez obzira da li se zlo koje se stavlja u izgled pasivnom subjektu može kvalifikovati kao obična teška tjelesna povreda ili osobita teška tjelesna povreda.

Uzimajući u obzir činjenicu da je jedna od veoma čestih aktivnosti organizovanog kriminaliteta planiranje i izvršenje otmica zakonodavac je kao kvalifikatornu okolnost uzeo i to ako je djelo izvršeno u sastavu grupe ili organizovane kriminalne grupe. Za krivično djelo koje sadrži neku od kvalifikatornih okolnosti pobrojanih u ovom stavu kao krivična sankcija predviđena je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Drugi teži oblik krivičnog djela otmica opisan je u stavu 3. gdje imamo nekoliko kvalifikatornih okolnosti koje se odnose na vremensko trajanje otmice i na težinu posljedice. Ovdje je važno razlikovati okolnosti od težih posljedica, jer je u odnosu na kvalifikatorne okolnosti potreban umišljaj, a u odnosu na težu posledicu nehat (Stojanović, 2006, str. 373.).

Ranije je već navedeno da otmica predstavlja trajno krivično djelo, pri čemu radnja izvršenja traje od trenutka odvođenja ili zadržavanja do trenutka oslobođenja otetog lica. Ukoliko stanje otetosti pasivnog subjekta traje duže od 15 dana, to je krivičnim zakonom predviđeno kao kvalifikatorna okolnost. Dakle, teži oblik otmice nastupa šesnaestog dana od trenutka odvođenja ili zadržavanja otetog lica. Kod krivičnog djela otmica, svakako da je značajno pitanje koliko je vremenski pasivni subjekt bio lišen slobode, ali je teško odrediti tačan vremenski period koji bi, u svakom konkretnom slučaju, od osnovnog oblika činio kvalifikovani, pa bi iz tog razloga bilo bolje da se ta okolnost uzima u obzir kao otežavajuća okolnost prilikom odmjerenja kazne (Delibašić, 2015, str. 505).

Teško narušavanje zdravlja otetog lica uključujući i tešku tjelesnu povredu je teža posljedica koja mora biti obuhvaćena nehatom učinioca. Pod teško narušenim zdravljem podrazumijeva se teško oboljenje ili drugo ozbiljno pogoršavanje zdravstvenog stanja, kako somatskog tako i psihičkog. Druge teške posljedice se ne odnose na zdravstveno stanje pasivnog subjekta, ali ga i pored toga veoma teško pogađaju u smislu uvrede njegove časti i ugleda ili velike materijalne štete koju je pretrpio. Pod drugim teškim posljedicama mogle bi se podrazumijevati i one koje su više karakteristične za delikt protivpravnog lišenja slobode, npr. neželjeni pobačaj trudne žene, stradanje djeteta koje je nakon lišavanja slobode roditelja ostalo nezbrinuto, gubitak posla, propast stoke kod individualnog poljoprivrednog proizvođača, paljevina kuće koju nije imao ko da pazi za vrijeme protivpravnog lišavanja slobode (Milošević, 2009, str. 229). Krivična sankcija koja se može izreći za djelo opisano u ovom stavu identična je kao i za djelo opisano u stavu 2. a to je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Ubiparipović, S. i Tadić, A. (2018). Krivično djelo otmica u Krivičnom zakonu Republike Srpske s posebnim osvrtom na zakonska rješenja zemalja u okruženju. *Anali poslovne ekonomije*, br. 18, str. 62–71

Najteži oblik krivičnog djela otmica postoji ukoliko je usljed nekog od prethodno opisanih oblika otmice oteto lice izgubilo život. U odnosu na ovu posljedicu učinilac postupava sa nehatom i ona je u uzročno posljedičnoj vezi sa preduzetom radnjom (Jovašević i Ikanović, 2011, str. 52). Dakle za postojanje ovog oblika neophodno je da je smrt otetog lica nastupila usljed otmice, a ne pri njenom izvršenju, i da je obuhvaćena nehatom izvršioca, u suprotnom bi se radilo o nekom od oblika krivičnog djela teškog ubistva. U slučaju da učinilac prvo otme neko lice, pa nakon nekog vremena odluči da to lice ubije kako bi npr. prikrio otmicu, radilo bi se o sticaju krivičnih djela otmica i teško ubistvo. S obzirom da se radi o najtežem obliku otmice za ovo djelo je predviđena i najteža krivična sankcija, a to je kazna zatvora u trajanju od dvije do petnaest godina.

U krivičnom zakonu Republike Srpske, kad je u pitanju krivično djelo otmica, zakonodavac je u stavu 5. propisao privilegovani oblik ovog krivičnog djela. Ovaj oblik postoji ukoliko je učinilac odlučio da dobrovoljno oslobodi oteto lice prije nego što je ostvaren njegov zahtjev zbog koga je izvršio otmicu, pa se tada on može osloboditi od kazne. Ovaj posebni fakultativni osnov za oslobođenje od kazne predviđen je iz kriminalno političkih razloga kako bi se preko njega stimulirajuće djelovalo na izvršioca djela da iskaže stvarno kajanje, tj. da oslobodi otetu osobu i odustane od cilja koji je otmicom namjeravao ostvariti (Tomić, 2007, str. 89). Pojam puštanja obuhvata ne samo oslobađanje otetog lica nego i odustajanje od toga da se ono spriječi da se samo udalji sa mjesta na koje je odvedeno ili zadržano, pa i onda kada se voljno odustane od sprečavanja bjekstva otetog lica. Fakultativni osnov za oslobađanje od kazne ne odnosi se na najteži oblik otmice.

3 Krivično djelo otmica u uporednom zakonodavstvu

S obzirom da je krivično djelo otmica drugačije zakonski određeno u krivičnim zakonima zemalja u okruženju stoga ćemo u narednom dijelu rada pažnju usmjeriti na zakonska rješenja tih zemalja i njihovo poređenje sa našim krivičnim zakonom. U krivičnom zakonu Republike Srbije krivično djelo otmica je svrstano u grupu krivičnih djela protiv sloboda i prava čovjeka i građanina. Posmatrajući zakonski opis navedenog krivičnog djela odmah je uočljivo da je u Republici Srbiji u pogledu krivične sankcije zakon rigorozniji nego u Republici Srpskoj. To se odnosi na osnovni, ali i na kvalifikovane oblike ovog krivičnog djela. Takođe, možemo primijetiti da krivičnim zakonom Republike Srbije nije predviđena mogućnost oslobođenja od kazne za učinioce koji dobrovoljno puste oteto lice prije ostvarenja zahtjeva zbog kojih je otmica izvršena. Kada je u pitanju osnovni oblik krivičnog djela otmica primjećujemo da je on identičan i u našem i u krivičnom zakonu Srbije u pogledu načina i radnje izvršenja, te namjere učinioca (Službeni glasnik Republike Srbije, br. 85/2005.). Razlika je u tome što zakon u Srbiji za osnovni oblik otmice propisuje kaznu zatvora u trajanju od dvije do deset godina, dok naše zakonodavstvo za ovaj oblik predviđa kaznu zatvora od jedne do osam godina.

Kada se posmatraju teži oblici ovog krivičnog djela primjećuje se da je zakonodavac u Srbiji kvalifikatorne okolnosti propisao znatno drugačije u odnosu na krivični zakon Republike Srpske. U stavu 2. krivičnog zakonika Srbije kao kvalifikovane prijetnje navedene su samo prijetnja ubistvom i teškom tjelesnom povredom. Razlika u odnosu na naš krivični zakon je u tome što se kod nas u prvom težem obliku pored ovih pojavljuju i druge kvalifikatorne okolnosti. Krivična sankcija propisana za ovaj prvi teži oblik je kazna zatvora od tri do dvanaest godina i veća je nego kazna koju predviđa naš zakon, i u pogledu

posebnog minimuma i posebnog maksimuma. Drugi teži oblik prema krivičnom zakoniku Srbije sadrži kao i kod nas kvalifikatorne okolnosti koje se odnose na vremensko trajanje i težinu posljedice, ali pored njih obuhvata i okolnosti koje se odnose na postupanje prema pasivnom subjektu, kao i na njegov uzrast. Primjećuje se da zakonodavac u Srbiji za razliku od našeg krivičnog zakona kao kvalifikatornu okolnost ne predviđa otmicu djeteta, već se kad je u pitanju uzrast žrtve spominje samo maloljetno lice. Takođe može se primijetiti da postoji razlika u pogledu vremenskog trajanja otmice kao kvalifikatorne okolnosti.

U našem krivičnom zakonu taj period se odnosi na vrijeme duže od 15 dana, dok u krivičnom zakonodavstvu Srbije taj period je duže od 10 dana. I za ovaj drugi teži oblik krivično zakonodavstvo Srbije predviđa težu krivičnu sankciju u odnosu na Republiku Srpsku, a to je kazna zatvora od tri do petnaest godina. Treći kvalifikovani oblik propisan u stavu 4. kako našeg tako i krivičnog zakonika Srbije kao posljedicu propisuje smrt otetog lica. Ovaj oblik pored toga što se razlikuje u težini krivične sankcije razlikuje se i u tome što zakonodavac u Srbiji kao kvalifikatornu okolnost predviđa da je djelo učinjeno od strane grupe. Pod grupom se kod ovog kvalifikovanog oblika u skladu sa izričitom zakonskom definicijom podrazumijeva grupa od najmanje tri lica povezanih radi trajnog ili povremenog vršenja krivičnih djela koja ne mora da ima definisane uloge svojih članova, kontinuitet članstva ili razvijenu strukturu (Delibašić, 2015, str. 507). U našem zakonodavstvu ovo je najteži oblik otmice jer se kao posljedica može javiti smrt otetog lica, dok u krivičnom zakonu Srbije i pored identične posljedice to nije slučaj. Za ovaj oblik otmice u Srbiji je zapriječeno kaznom zatvora od pet do osamnaest godina, dok se kod nas za slučaj nastupanja smrti otetog lica može izreći kazna zatvora od dvije do petnaest godina. Ovdje se može primijetiti jedna drastična razlika, a to je da se za otmicu izvršenu od strane grupe prema krivičnom zakonu Srbije u pogledu maksimalne krivične sankcije može izreći za osam godina duža kazna zatvora nego u Republici Srpskoj gdje je za otmicu od strane grupe kao maksimalna kazna zapriječen zatvor od deset godina. Kao najteži oblik otmice zakonodavac u Srbiji propisuje da je djelo učinjeno od strane organizovane kriminalne grupe. Pod organizovanom kriminalnom grupom se podrazumijeva grupa od tri ili više lica koja postoji određeno vrijeme i djeluje sporazumno, u cilju vršenja jednog ili više krivičnih djela za koje je propisana kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna radi neposrednog ili posrednog sticanja finansijske ili druge koristi ili radi ostvarivanja i zadržavanja uticaja na privredne ili druge važne državne strukture (Član 112. stav 35 KZ Republike Srbije).

Kao krivična sankcija za ovaj oblik otmice, minimalna kazna koja se može izreći je kazna zatvora od 5 godina. Pošto za ovaj oblik djela nije određen posebni maksimum kao gornja granica kazne se uzima opšti maksimum kazne zatvora koji iznosi dvadeset godina, a kada se radi o najtežim oblicima teških krivičnih djela tada se može izreći kazna zatvora od trideset do četrdeset godina. I ovdje je u odnosu na krivični zakon Republike Srpske drastična razlika u pogledu krivične sankcije jer se u Republici Srpskoj za otmicu koju izvrši organizovana kriminalna grupa može izreći kazna zatvora od jedne do deset godina.

U krivičnom zakoniku Crne Gore (Službeni list Republike Crne Gore, br. 70/1993.) krivično djelo otmica se nalazi u glavi petnaest i svrstano je u grupu krivičnih djela protiv sloboda i prava čovjeka i građanina. Na prvi pogled možemo vidjeti da je razlika u odnosu na naš zakon u tome što krivični zakon Crne Gore ne predviđa mogućnost oslobođenja od kazne za izvršioce otmice, kao i da njime nije obuhvaćeno djelo koje je izvršeno od strane organizovane kriminalne grupe, već zakonodavac u Crnoj Gori propisuje drugačije, navodeći „ako je djelo učinjeno od strane više lica organizovano“. Takođe, primjećuje se da su za

Ubiparipović, S. i Tadić, A. (2018). Krivično djelo otmica u Krivičnom zakonu Republike Srpske s posebnim osvrtom na zakonska rješenja zemalja u okruženju. *Anali poslovne ekonomije*, br. 18, str. 62–71

krivično djelo otmica prema crnogorskom zakonu predviđene malo strožije krivične sankcije, nego u našem, u pogledu propisane minimalne kazne zatvora za svaki od kvalifikovanih oblika. Primjetno je i da je krivično djelo otmica u crnogorskom zakonu skoro identično zakonskom određenju u krivičnom zakonu Srbije, s tim da su krivične sankcije za ovo djelo malo blaže u Crnoj Gori. U nastavku rada ćemo izvršiti poređenje zakonskog opisa svih oblika otmice između krivičnih zakona Republike Srpske i Crne Gore.

Osnovni oblik krivičnog djela otmica u našem i krivičnom zakonu Crne Gore je potpuno identičan, kako u pogledu načina, radnje i cilja izvršenja ovog krivičnog djela, tako i u pogledu krivične sankcije. Dakle, oba zakona za osnovni oblik otmice predviđaju kaznu zatvora u trajanju od jedne do osam godina. Kad je u pitanju prvi teži oblik otmice krivični zakon Crne Gore kao kvalifikatorne okolnosti propisuje samo prijetnju ubistvom ili teškom tjelesnom povredom. U pogledu krivične sankcije takođe postoji razlika. U crnogorskom krivičnom zakonu kao minimalna sankcija za ovaj oblik djela je propisana kazna zatvora od dvije godine, dok je kod nas to period od jedne godine. Maksimalna kazna propisana za ovaj oblik djela je ista u Republici Srpskoj i Crnoj Gori, i iznosi deset godina. Drugi teži oblik krivičnog djela otmica u crnogorskom zakonodavstvu identičan je zakonskom opisu kao i u krivičnom zakonu Srbije, s tim da postoji razlika u pogledu krivične sankcije. Stoga sve razlike koje smo prethodno naveli upoređujući krivične zakone Republike Srpske i Srbije važe i kad je u pitanju Crna Gora, osim kad je u pitanju krivična sankcija. Prema crnogorskom zakonodavstvu krivična sankcija propisana za drugi teži oblik otmice je kazna zatvora od dvije do dvanaest godina. Dakle, možemo primijetiti da je ova krivična sankcija veća i u pogledu posebnog minimuma ali i posebnog maksimuma u odnosu na drugi teži oblik otmice u krivičnom zakonu Republike Srpske.

Najteži oblik otmice prema krivičnom zakonu Crne Gore postoji ukoliko je nastupila smrt otegot lica ili ukoliko je otmica izvršena od strane više lica na organizovanog način. Za razliku od našeg krivičnog zakona, zakonodavac u Crnoj Gori u najtežem obliku alternativno propisuje i kvalifikatornu okolnost koja se odnosi na djelo učinjeno od strane više lica na organizovan način, dok je kod nas slična kvalifikatorna okolnost predviđena u prvom težem obliku otmice, gdje zakonodavac propisuje da je djelo učinjeno u sastavu grupe ili ograničene kriminalne grupe. Takođe, razlika između našeg i krivičnog zakona Crne Gore postoji razlika u pogledu sankcije kod najtežeg oblika otmica. Minimalna krivična sankcija za najteži oblik otmice u Crnoj Gori je kazna zatvora od pet godina, kod nas je to dvije godine, a maksimalna je ista i u Crnoj Gori i u Republici Srpskoj i iznosi petnaest godina.

4 Zaključak

Na osnovu svega do sada navedenog možemo zaključiti da je otmica veoma složeno i kompleksno krivično djelo koje po svom karakteru prelazi okvire djela kojim se napadaju sloboda kretanja i odlučivanja, te prerasta u djelo kojim se ugrožava čovjekov život i tijelo. Posebno subjektivno obilježje otmice je da učinilac postupa sa određenim ciljem, a na to ukazuje njegova namjera da se otmicom oteta osoba ili neko drugi prisili da nešto učini, ne učini ili trpi. Nepostojanje ove namjere isključuje ovo krivično djelo, ali se može raditi o nekom drugom djelu kao što je npr. protivpravno lišenje slobode. Za postojanje otmice nije neophodno da je cilj s kojim se postupalo postignut.

Ubiparipović, S. i Tadić, A. (2018). Krivično djelo otmica u Krivičnom zakonu Republike Srpske s posebnim osvrtom na zakonska rješenja zemalja u okruženju. *Anali poslovne ekonomije, br. 18*, str. 62–71

Na osnovu analize ovog krivičnog djela primjećujemo da sadašnja inkriminacija krivičnog djela otmica u našem krivičnom zakonodavstvu, ali i u zakonodavstvu zemalja iz okruženja, ne obuhvata određene modalitete koji se javljaju u praksi. Tu se prije svega misli na tzv. političke otmice koje se uglavnom završavaju ubistvom pasivnog subjekta. Njihov prevashodni cilj je uklanjanje političkih protivnika, a ne iznuda ili prinuda kao što stoji u sadašnjem zakonskom opisu u zemljama koje su bile predmet istraživanja u ovom radu. Takođe, u toku ovog istraživanja primijećeno je da krivičnim zakonom nijedne od posmatranih zemalja nije obuhvaćen problem otmice u kojoj se kao pasivni subjekt pojavljuje više lica iako u teoriji postoji nepodijeljeno shvatanje da otmica više lica predstavlja onoliko krivičnih djela koliko je lica oteto. Prema sadašnjim zakonskim rješenjima otmica više lica nije posebno propisana kao kvalifikovani oblik. U nekim od posmatranih država postoji još nekoliko diskutabilnih zakonskih rješenja kada je u pitanju otmica. Naime, u pojedinim zemljama i pored činjenice da ljudski život predstavlja najveću ljudsku vrijednost smrt otetog lica nije propisana kao najteži oblik otmice. Pored toga primijetili smo da u zakonodavstvima nekih zemalja otmica djeteta nije propisana kao kvalifikatorna okolnost.

Vršeci poređenje krivičnih zakona Republike Srpske i zemalja u okruženju primijećeno je da su propisane kazne zatvora za ovo krivično djelo u zemljama koje nas okružuju uglavnom veće nego kod nas. Isto tako treba napomenuti da je u nekim od posmatranih zemalja krivičnim zakonom predviđena mogućnost oslobađanja od kazne, dok u nekim to nije slučaj.

Na kraju možemo reći da složenost ovog krivičnog djela, povećan broj izvršilaca koji se opredjeljuju za ovaj oblik kriminala, različiti pojavni oblici, potreba za adekvatnijim reagovanjem u cilju smanjenja broja otmica, kao i sprečavanja i smanjenja posljedica koje se ostvaruju izvršenjem ovog krivičnog djela, nameću potrebu za daljim, detaljnijim i studioznijim proučavanjem ovog krivičnog djela kako bi se iznašla što preciznija i adekvatnija, odnosno valjanija zakonska rješenja.

Ubiparipović, S. i Tadić, A. (2018). Krivično djelo otmica u Krivičnom zakonu Republike Srpske s posebnim osvrtom na zakonska rješenja zemalja u okruženju. *Anali poslovne ekonomije, br. 18*, str. 62–71

5 Popis literature

- Babić, M. i Marković, I. (2009). *Krivično pravo, posebni dio – treće izdanje*. Banja Luka: Pravni fakultet Banja Luka
- Babić, M. i Marković, I. (2011). *Krivično pravo, opšti dio – treće izmijenjeno izdanje*. Banja Luka: Pravni fakultet Banja Luka.
- Bošković, M. (1995). *Kriminalistička metodika I*. Beograd: Policijska akademija Beograd.
- Delibašić, V. (2015). Krivično djelo otmica u krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije, *Kultura polisa, 27/2015*, str. 499–510.
- Jovašević, D. i Ikanović, V. (2011). *Krivično pravo Republike Srpske – posebni deo*. Banja Luka: Panevropski univerzitet Apeiron Banja Luka.
- Krivični zakon Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 64/17.
- Krivični zakonik Crne Gore, Službeni list Republike Crne Gore, br. 70/1993, 1372004 -ispr. I 4772006, i „, Sl. List CG“, br. 40/2008, 25/2010, 32/2011,64/2011-dr. Zakon, 40/2013, 56/2013-ispr., 14/2015, 42/2015, 58/2015 –dr. Zakon i 44/2017.
- Krivični zakonik Republike Srbije, Službeni glasnik Republike Srbije, broj 85/2005, 88/2005 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016.
- Milošević, M. (2008). Oduzimanje maloletnika kao vrsta otmice i samostalno krivično delo, *Nauka, bezbednost, policija, 03/2008*, str. 7–22.
- Milošević, M. (2009). Otmica i srodna krivična dela, *Pravna riječ, 19/2009*, str. 225–237.
- Stojanović, Z. (2006). *Komentar krivičnog zakonika*. Beograd: JP Službeni glasnik.
- Škulić, M. (2003). *Organizovani kriminalitet – pojam i krivičnoprocesni aspekti*. Beograd: Autorska izdavačka zadruga Dosije.
- Tomić, Z. (2007). *Krivično pravo II – posebni dio - drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje*. Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu.